

SPANNING

100% SOCIAAL: NEE TEGEN DEZE EU

UITGAVE VAN HET WETENSCHAPPELIJK BUREAU VAN DE SP

Verschijnt 11 keer per jaar, jaargang 16, nummer 4, april 2014

100% SOCIAAL: NEE TEGEN DEZE EU

In dit nummer van *Spanning* wederom veel aandacht voor de aankomende Europese verkiezingen van 22 mei. Hans van Heijningen stelt dat een stem tegen deze EU niet alleen een stem is tegen de Europese, neoliberale elite, maar ook een stem is voor internationale samenwerking en een socialer Europa.

Dennis de Jong laat zien dat minister Asscher van Sociale Zaken en Werkgelegenheid ondanks grote woorden weinig werk maakt van het aanpakken van de misstanden op de Nederlandse arbeidsmarkt door de uitwassen van het vrije verkeer van diensten en werknemers binnen de EU.

Daniel van Heijningen betoogt dat de huidige eurosceptis in Nederland van vrij recente datum is. Pas vanaf de jaren negentig kwam er meer kritiek op het feit dat verdergaande Europese integratie ten koste gaat van de nationale soevereiniteit.

Verder in dit nummer blikken we terug op de voor de SP succesvol verlopen gemeenteraadsverkiezingen en kijken we ook vooruit. Zo betoogt onze algemeen secretaris dat de SP door de overtuigende verkiezingsoverwinning een factor van belang is geworden in tientallen gemeenten bij de collegevorming. Dit biedt kansen, maar is tegelijkertijd een grote uitdaging.

Een van de gemeenten waar de SP al meebestuurde, is Enkhuizen. Met succes, want de SP won een zetel en bleef de grootste partij. Wethouder Marcel Olierook legt uit waarom en gaat in op de vraag hoe je als SP het verschil kunt blijven maken.

De huidige situatie in Oekraïne is explosief. Volgens Tiny Kox, die als lid van de Raad van Europa in Oekraïne was, horen steun aan een ingrijpende democratische, economische en sociale hervorming van het bijna bankroete land en een diplomatieke oplossing voor het Russisch-Oekraïense conflict, prioriteit te krijgen.

Gebeurt dat niet, dan zijn de gevolgen onvoorspelbaar en levensgevaarlijk. Soeren Arzlanian, die als onderzoeker is verbonden aan de Vrije Universiteit, ging twee keer terug naar zijn vaderland en hield een dagboek bij. Hij wijst op de grote tegenstellingen in het land, die volgens hem door de huidige regering alleen maar worden vergroot.

Ronald van Raak bespreekt in het zevende deel van *Ons kapitaal* de Griekse filosoof Aristoteles. Op de achterkant betoogt hij tot slot dat het optreden van de drie kandidaat-voorzitters voor de Europese Commissie (Barroso, Verhofstadt en Schulz) laat zien waarom we deze moeten afschaffen.

INHOUD

- 3 **WIE TEGEN DEZE EU STEMT, Kiest VOOR 100% SOCIAAL**
- 4 **DE GESPLETEN TONG VAN ASSCHER**
- 6 **VAN MEER NAAR MINDER EUROPA**
- 7 **GEMEENTERAADSVERKIEZINGEN & NU VERDER**
- 8 **SP-WETHOUDER MARCEL OLIEROOK: 'MET SOCIAAL BELEID KUN JE ALS SP ECHT HET VERSCHIL MAKEN'**
- 10 **DECENTRALISATIE: VOORTZETTING VAN PRIVATISERING EN LIBERALISERING**
- 12 **GROTE ZORGEN OM OEKRAÏNE**
- 16 **DAGBOEK UIT OEKRAÏNE**
- 19 **ONS KAPITAAL 7**
- 20 **'IN ONS STRAATJE'**

COLOFON

Spanning wordt uitgegeven door het Wetenschappelijk Bureau van de SP

Een abonnement kost 12 euro per jaar voor SP-leden en 25 euro voor niet-leden. De betaling gaat per incasso.

Abonnementenadministratie

Snouckaertlaan 70

3811 MB Amersfoort

T (088) 243 55 40

E administratie@sp.nl

Redactieadres

Snouckaertlaan 70

3811 MB Amersfoort

T (088) 243 55 35

E spanning@sp.nl

Redactie

Tijmen Lucie

Arjan Vliegthart

Tekstredactie

Daniël de Jongh

Redactieraad

Hans van Heijningen

Tiny Kox

Ronald van Raak

Basisontwerp

Thonik en BENG.biz

Vormgeving

Robert de Klerk

Gonnie Sluijs

foto cover

Corbis / Hollandse Hoogte

DE SP ZET ZICH IN VOOR MENSELIJKE WAARDIGHEID, GELIJKWAARDIGHEID EN SOLIDARITEIT

SPANNING APRIL 2014

WIE TEGEN DEZE EU STEM, Kiest VOOR 100% SOCIAAL

Tekst: Hans van Heijningen

In 1979 bracht maar liefst 63 procent van de burgers van de EU-lidstaten een stem uit bij de verkiezingen voor het Europees Parlement. Vijf jaar geleden was dat nog maar 43 procent. Met angst en beven ziet de Europese elite de verkiezingen van 22-25 mei tegemoet. Want er staat nogal wat op het spel.

ONZEKERHEID TROEF

De Europese Unie is en blijft een kunstmatige entiteit, niet in de laatste plaats omdat een Europees volk niet bestaat. Bovendien zijn het de leiders van de EU-staten, niet het Europees Parlement, die de baas zijn in Europa. Zij bepalen namelijk hoe de Europese Commissie (de regering van de Unie), de Europese Centrale Bank en het Europees Hof van Justitie eruit zien. Het Europees Parlement is en blijft een gemankeerde democratie. Merkel en andere leiders van EU-lidstaten hebben zelfs al gezegd dat zij zich niet van de wijs laten brengen door de mogelijke uitkomsten van die verkiezingen.

Europa is geen land en de burgers van de lidstaten voelen zich geen Europeanen. De meeste burgers van EU-lidstaten laten hun stemkeuze dan ook door iets anders bepalen dan door het programma en de kandidaten voor het Europees Parlement. De zittende regering een pak slaag geven, kan dan ook zomaar een goed argument zijn om je stem op een bepaalde partij uit te brengen. En omdat de politieke realiteit er in landen verschillend uitziet, hebben zowel liberale, christen-democratische als sociaal-democratische regeringen rekening te houden met deze dynamiek.

GUNSTIGE PEILINGEN

GUE-NGL, de confederale fractie waar de SP deel van uitmaakt in het Europees Parlement, ziet de verkiezingen met vertrouwen tegemoet. In een peiling van 5 maart zou de fractie van 4.6 naar 8.9 procent gaan (metapolls.net/category/europe/euroelectons-2014). Winst voor links wordt verwacht in Noord-Europese landen als Zweden, Finland, Ierland, Neder-

land en België en in Zuid-Europese landen als Griekenland, Kroatië, Italië, Spanje en Portugal. Op basis van deze peiling zou links binnen het Europees Parlement van 35 naar 67 afgevaardigden groeien en daarmee de derde fractie worden ná de christen-democraten/conservatieven en sociaaldemocraten, maar vóór de liberalen, extreemrechts en de groenen.

DREIGENDE ONTREGELING

Vooral binnen extreemrechts is het een onoverzichtelijke warboel, die zich moeilijk in categorieën laat vangen. Dat laat onverlet dat extreemrechts naar verwachting goed gaat scoren bij de komende verkiezingen. In kringen van de Europese elite bestaat er dan ook nogal wat bezorgdheid over de verwachte lage opkomst en het oprukken van 'de extremen binnen Europa'. Door Eurofoob en Eurokrisch (respectievelijk extreemrechts en socialistisch) op een hoop te gooien en te labelen als 'anti-Europees', 'nationalistisch' en 'populistisch' hopen de partijen van de gevestigde orde hun politieke invloed te behouden. Net als in Nederland doen de voorstanders van de Europese superstaat er alles aan om zich een kritisch-constructief imago aan te meten. De voorstanders van de neoliberale Europese superstaat zijn als de dood om in het defensief gedrukt te worden en hun project schipbreuk te zien lijden. Radicalen zouden erop uit zijn 'de *core business* van de EU te saboteren en het werkprogramma van de EU op de schroothoop te doen belanden', aldus Julian Priestley, de algemeen secretaris van het Europees Parlement tussen 1997 en 2007.

STEM TEGEN DEZE EU = STEM TEGEN DEZE REGERING

In de Nederlandse situatie hebben we de afgelopen jaren kunnen zien dat de regering en de Europese Commissie twee handen op een buik zijn, of het nu gaat om het doorvoeren van asociale bezuinigingen of het uitblijven van investeringen om de economie en de werkgelegenheid

impulsen te geven. Naast het feit dat de grote gevestigde partijen in ons land op de lijn 'meer Europa, minder Nederland' zitten, is dit een extra argument waarom een stem tegen deze EU een stem tegen deze VVD-PvdA-regering is. Dat onze partij bij deze verkiezingen voor het eerst in Nederland de grootste op links zou kunnen worden, moet ons extra motiveren om zoveel mogelijk burgers op 22 mei SP te laten stemmen. Want wie tegen deze EU stemt, kiest voor 100% sociaal.

WERKEN VANUIT HET EUROPEES PARLEMENT

En dan na 22 mei in het Europees Parlement? De termen 'slopers' en 'saboteurs' laten we voor wat ze zijn. Wat we de komende jaren in het Europees Parlement gaan doen, ligt in de lijn van wat Dennis de Jong de afgelopen periode gedaan heeft. Naar de bevolking van ons land maken we duidelijk wat de EU voor hen voor slechts in petto heeft en wat onze alternatieven zijn. Dit betekent actie voeren met de mensen die geslachttoferd worden als de EU het nog meer voor het zeggen krijgt: de vrachtwagenchauffeurs, de kleine ondernemers, de thuiszorgmedewerkers, enzovoort. Een ander Europa is mogelijk op basis van het principe dat we democratie dichtbij huis organiseren, het beleid niet aan de neoliberalen overlaten en de EU niet omvormen tot een superstaat.

Wie meer wil weten over links in Europa, zie: www.spectrezine.org van universitair docent Internationale Betrekkingen Steve McGiffen.

DE GESPLETEN TONG VAN ASSCHER

Tekst: Dennis de Jong Foto: Peter Hilz / Hollandse Hoogte

Lodewijk Asscher is als minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid verantwoordelijk voor het goed functioneren van onze arbeidsmarkt. Hij heeft niet alleen als taak de werkloosheid terug te dringen, maar hij moet er ook voor zorgen dat werknemers netjes worden behandeld. Op beide punten faalt de minister, ondanks al zijn zalvende praat.

Bijna een op de negen Nederlanders is werkloos. Natuurlijk komt dit voor een belangrijk deel door het bezuinigingsbeleid van het kabinet-Rutte II, waardoor noodzakelijke investeringen uitblijven. Voor een ander deel ligt de oorzaak buiten Nederland en moeten we kijken naar het Europese beleid van de afgelopen jaren. De SP zegt nee tegen deze Europese Unie, onder meer omdat Brussel het speeltje is geworden van de grote bedrijven. Die willen altijd hun kosten zo laag mogelijk houden en dat betekent dat ze erbij gebaat zijn dat er meer werknemers dan banen zijn. Ze zijn dan ook superenthousiast over het vrij verkeer van werknemers en het vrij verkeer van diensten binnen de Europese Unie. Als er in één lidstaat krapte ontstaat op de arbeidsmarkt, neem je die weg door werknemers uit andere lidstaten aan te trekken.

De grote bedrijven proberen daarbij de kosten te drukken. Dit was heel duidelijk bij de oorspronkelijke opzet van de zogeheten Bolkestein-richtlijn. Die ging over de detachering van werknemers uit de ene lidstaat om werk te verrichten in een andere lidstaat. Bolkestein had bedacht dat die gedetacheerde werknemers gewoon hun bestaande loon en andere arbeidsvoorwaarden zouden moeten behouden, ook al werken ze effectief in een lidstaat met bijvoorbeeld veel betere cao-afspraken. Bolkestein kreeg na enorme protesten van onder andere de vakbonden zijn zin niet, want in de zogeheten detacheringrichtlijn werd vastgelegd dat voor de meeste arbeidsvoorwaarden de afspraken gelden van het land waar het werk wordt verricht. Dat geldt

echter niet voor pensioenrechten en sociale zekerheid. Zo blijven gedetacheerde werknemers uit bijvoorbeeld Zuid- of Oost-Europa ook nu nog goedkoper dan hun Nederlandse collega's.

Nederlandse werkgevers hebben inmiddels ontdekt dat ze zo, via dochterbedrijven in lagelonenlanden binnen de Europese Unie, kunnen gaan werken met goedkopere werknemers. Een grote Nederlandse bouwonderneming sticht bijvoorbeeld een dochter in Roemenië, doet voldoende werk in Roemenië zelf om als echt bedrijf en niet als brievenbusonderneming te worden aangemerkt en vanaf dat moment mogen Roemenen als gedetacheerde werknemers overal in Europa actief zijn, terwijl hun pensioenen en sociale zekerheid op Roemeens niveau blijven steken. Geen wonder dat veel Nederlandse bouwvakkers inmiddels werkloos thuis zitten.

Daar komt bij dat je als werkgever ook zzp'ers kunt inhuren. Bij zzp'ers zijn er eigenlijk helemaal geen regels: het gaat dan immers om een contract tussen twee 'ondernemers' en de algemene cao's zijn daarop niet van toepassing.

Tenslotte zijn er ook nog heel veel illegale constructies. Malafide uitzendbureaus, die zich gespecialiseerd hebben in de detachering van werknemers in de rijkere lidstaten, houden allerlei inkomsten in eigen zak ten koste van de werknemers. Zo berekende het malafide bedrijf Atlanco Rimec maar liefst 650 euro voor transport naar het land waar de werknemers zouden worden ingezet. Onder andere Nuon maakte gebruik van dergelijke zwaar onderbetaalde 'gedetacheerde' werknemers. Andere voorbeelden van uitbuiting zijn bijvoorbeeld belachelijk hoge vergoedingen voor huisvesting tijdens de detachering. In het Brabantse Zundert zijn zevenhonderd Oost-Europese werknemers ondergebracht in stacaravans. Oost-Europese chauffeurs moeten soms slapen in contai-

ners. Door dergelijke illegale praktijken is de moderne slavernij in Europa teruggekeerd.

Asscher erkent al deze problemen en ziet ook wel in dat je in Nederland nooit van de werkloosheid afkomt, en al evenmin werk kunt scheppen dat loont, als je de uitwassen van het vrij verkeer binnen de Europese Unie niet aanpakt. Als het gaat om betrokkenheid, dan krijg je bij deze minister de indruk dat hij er 100 procent voor gaat. De werkelijkheid is echter een andere. Een hoop woorden, maar bijna geen daden.

Allereerst pakt Asscher legale constructies die tot verdringing leiden niet aan. Hij gaf eerst nog code oranje over het vrij verkeer, maar ook voor hem is zowel het vrij verkeer van werknemers als het vrij verkeer van diensten heilig. Om de oneerlijke concurrentie van gedetacheerde werknemers tegen te gaan, had Asscher op zijn minst kunnen pleiten voor echt gelijk loon voor gelijk werk: dat betekent ook gelijke pensioenvoorzieningen en gelijke premies voor sociale verzekeringen. De situatie is echter zo ernstig dat we als SP voorstander zijn van een soort ontsnappingsclausule. Bij ernstige vormen van verdringing moet je het vrij verkeer aan banden kunnen leggen, middels een migratiestop voor met name gedetacheerden en zzp'ers uit andere lidstaten die per definitie goedkoper zijn dan Nederlandse werknemers. Hierover zul je Asscher echter niet horen.

Ook op het gebied van misbruik van de zzp-constructie maakt Asscher zijn beloften niet waar. Als het gaat om zelfstandigen die eigenlijk alleen maar voor één bedrijf werken, kun je spreken van schijnzelfstandigheid. In dergelijke gevallen kun je afdwingen dat alsnog de Nederlandse arbeidsvoorwaarden van toepassing worden verklaard. Asscher erkent dit maar komt niet verder dan betere voorlichting geven aan zzp'ers over hun rechten en een eenvoudiger gang naar de rechter. Hiermee sla je geen deuk

Minister Asscher: 'Een hoop woorden, maar bijna geen daden.'

in een pakje boter. In België werd een meldingsplicht ingevoerd voor alle werkenden – zelfstandig of niet: het zogeheten LIMOSA-systeem. Het Europese Hof van Justitie oordeelde inmiddels dat het in strijd is met het vrije dienstenverkeer. Asscher had echter de kans om dit alsnog mogelijk te maken door nieuwe Europese wetgeving over handhaving. Daarover werd op 9 december 2013 binnen de Raad van Ministers een akkoord gesloten. Asscher presenteerde dit in de media als een doorbraak, maar niets is minder waar. Zo hanteert de nieuwe wetgeving een lijst van administratieve verplichtingen voor bedrijven. Een meldingsplicht als in België komt daarin niet voor. Wil je aanvullende verplichtingen opleggen, dan moet je die eerst voorleggen aan de Europese Commissie. Het is duidelijk dat die nooit zal instemmen met zo'n meldingsplicht.

Meer in het algemeen zou je de inspecties kunnen intensiveren. Asscher wil dat ook en erkent dat dit belangrijk is om allerlei illegale praktijken tegen te gaan. Asscher zet

nu vijftien inspecteurs in om schijnconstructies tegen te gaan. Dat is hooguit een druppel op een gloeiende plaat, gezien de jarenlange bezuinigingen op het aantal inspecties. Bedrijven die stelselmatig geen cao-loon betalen, of andere cao-afspraken schenden voor hun werknemers uit andere lidstaten, vertrouwen erop dat de werknemers niet bekend zijn met de lokale afspraken. Bedrijven hanteren soms ook een dubbele boekhouding: een keurig contract dat getoond wordt aan de inspectie, en het echte contract dat veel slechter is. Als je dit allemaal boven tafel wilt krijgen, moet je heel intensief bij de bedrijven langsgaan. In dezelfde handhavingswetgeving waar Asscher dus gretig mee heeft ingestemd, staat echter dat dergelijke controles niet disproportioneel mogen zijn. Ook hier kun je dus de Europese Commissie op je pad tegenkomen. Wederom een gemiste kans.

Asscher is verder heel trots op de maatregel die hij heeft genomen om bedrijven die onderaannemers in dienst nemen, verantwoordelijk te

maken voor de praktijken van die onderaannemers, de zogeheten ketenaansprakelijkheid. Het gaat hier echter alleen om de eerste onderaannemer. Als die zelf ook weer een ander bedrijf inhuurt, geldt daarvoor de aansprakelijkheid niet meer. Bovendien gaat het alleen om uitbetalen van cao-loon. Andere verplichtingen, zoals arbeidsomstandigheden, vakantie, betalen van sociale zekerheidspremies, vallen hier niet onder. De Europese handhavingswetgeving kent ook een vorm van ketenaansprakelijkheid, maar alleen voor de bouwsector en ook hier alleen voor de praktijken van de eerste onderaannemer. Asscher was hier blij mee, maar eigenlijk is het resultaat ver beneden de maat. De vakbeweging wilde terecht een algemene aansprakelijkheid geregeld zien. Dat is Asscher dus niet gelukt.

Asscher heeft wat bilaterale afspraken gemaakt met Polen, en wil hetzelfde doen in Roemenië en Bulgarije. Dat is positief. Ook in de handhavingswetgeving wordt geprobeerd tot betere informatie-uitwisseling tussen de lidstaten te komen. Alleen hoe betrouwbaar is de Roemeense of Bulgaarse inspectie, gelet op alle corruptie daar?

Het geheel overziend kun je niet anders dan concluderen dat Asscher niet echt durft op te boksen tegen Brussel. Zodra de Europese Commissie zegt dat het vrij verkeer in het geding is, bindt Asscher in. Waar het illegale praktijken betreft, neemt de minister genoeg met een fooi.

Om de Nederlandse werkgelegenheid in sectoren als de bouw, de tuinbouw en het wegtransport een boost te geven, zijn veel hardere maatregelen nodig. Dat vergt een minister die het vrij verkeer van met name diensten zelf ter discussie stelt. Die verder niet akkoord gaat met halfbakken Europese wetgeving over handhaving. Zo'n minister is Asscher helaas niet, maar ja, hij zit dan ook in een VVD-PvdA-kabinet, waar de werkgevers nog altijd aan het langste eind trekken. Des te meer reden om bij de Europese verkiezingen de regeringspartijen een flinke nederlaag te bezorgen.

VAN MEER NAAR MINDER EUROPA

Tekst: Daniel van Heijningen Foto: Archief Daniel van Heijningen

Dat Nederland eurosceptisch is, oftewel dat een ruime meerderheid van de Nederlandse bevolking kritisch staat tegenover de Europese Unie, kan tegenwoordig nauwelijks meer iemand ontgaan. Dat is weleens anders geweest. De nu heersende scepsis over het proces van Europese eenwording is een tamelijk nieuw verschijnsel.

MEER EUROPA

Na de Tweede Wereldoorlog werd het idee van Europese integratie populair in Nederland, al bestonden er van meet af aan verschillende opvattingen over de wenselijkheid en de maatvoering. Drie factoren speelden een rol in het ontstaan van een pro-Europese consensus. Ten eerste zorgden de verwoestingen van de oorlog en de moeilijkheden bij de heropbouw van geteisterde landen ervoor dat samenwerking op het gebied van handel als een logische oplossing werd gezien. Ten tweede wilde men door Frankrijk en Duitsland samen te brengen binnen één unie de traditionele rivaliteit tussen deze twee landen binnen de perken houden. Ten derde stimuleerden de oplopende spanningen ten gevolge van de Koude Oorlog de samenwerking tussen de West-Europese landen. Daarnaast speelde er binnen de Nederlandse politiek het idee dat het tijd was voor drastische veranderingen. Dat kwam vooral door het geschokte zelfvertrouwen van een elite die de Nederlandse neutraliteitspolitiek zag falen, de daaropvolgende bezetting door de Duitsers en tot slot door het verlies van Indonesië als kolonie van Nederland. De Nederlandse politieke elite nam een vlucht naar voren en versterkte haar internationale oriëntatie. Allereerst besloot de Nederlandse politiek in 1948 – met uitzondering van de CPN – zich aan te sluiten bij de NAVO en haar neutraliteitspolitiek op te geven. Later zetten de opeenvolgende Nederlandse regeringen zich in voor verdere Europese integratie, vanaf de oprichting van de Economische Gemeenschap voor Kolen en Staal in 1951 tot aan de oprichting van de Europese Unie. De heersende politiek in

Daniel van Heijningen (1985) studeert Europese studies.

Nederland zag een verenigd Europa als een garantie voor veiligheid tegen zowel interne als externe bedreigingen, als perspectief op economische ontwikkeling en als compensatie voor haar geringere gewicht in de internationale politiek. Meer Europa werd als een zowel noodzakelijke als onvermijdelijke ontwikkeling gezien.

NAUWELIJKS TEGENSTAND

In de jaren vijftig was er zowel vanuit de bevolking als de politiek brede steun voor een federaal Europa. Omdat deze steun zo breed was, kozen de minder Europees gezinde politici (zoals toenmalig minister-president Drees) ervoor het thema van de Europese eenwording een beetje uit de weg te gaan. Tegen Europa zijn werd namelijk gezien als onrealistisch en niet passend bij de naoorlogse realiteit.

VERREGAANDE POLITIEKE INTEGRATIE

Tussen de jaren zestig en begin jaren negentig waren de voorstanders van meer Europa niet tevreden over de traagheid waarmee het proces van Europese integratie verliep. Op grond daarvan pleitten zij voor een verdieping van de samenwerking en een uitbreiding binnen de Unie. Het hoogtepunt daarvan was het Nederlandse voorstel voor een Europese Politieke Unie op 30 september 1991.

Dit voorstel, dat verregaande politieke integratie van de EU-lidstaten behelsde, werd echter – behalve door België – door alle landen binnen de gemeenschap afgekeurd. Die dag ging de geschiedenisboekjes in als ‘zwarte maandag’.

EUROSCEPSIS NEEMT TOE

Zwarte maandag kan gezien worden als het keerpunt in de dominante politiek van ‘meer Europa’. Prominente leden binnen de VVD begonnen openlijk vragen te stellen over bepaalde twijfelachtige aspecten van de Europese samenwerking. Zo werd gepleit voor louter economische samenwerking en werd gewezen op de positie van Nederland binnen de Unie als nettobetaler. Desondanks bleef de steun voor het sluiten van Europese verdragen onverminderd groot. Zo werd het Verdrag van Nice in 2000 met een overweldigende meerderheid goedgekeurd. Alleen de SP stemde tegen. Tegelijkertijd nam de eurosceptis onder de Nederlandse bevolking toe. Toen voorstanders van het proces van Europese integratie (PvdA, GroenLinks en D66) in 2005 steun kregen voor het houden van een nationaal raadgevend referendum over de Europese grondwet, kregen zij de deksel op hun neus. In dit referendum lukte het de SP (met 9 zetels in de Tweede Kamer) om een grote meerderheid van de bevolking aan haar kant te krijgen in het ‘nee’ tegen de Europese grondwet. Bij een opkomst van ongeveer twee derde van de kiezers, stemde 63,3 procent tegen het grondwetsvoorstel. De uitslag van het referendum betekende ook het definitieve einde van de Nederlandse ‘permissieve consensus’; niet langer gaven burgers door hun collectief zwijgen de regering de vrije hand om het beleid rond Europese integratie vorm te geven. Toen de Nederlandse politieke elite twee jaar na het referendum alsnog akkoord ging met het Verdrag van Lissabon – dat bijna identiek was aan de afgewezen grondwet – deed de regering er alles aan om het publieke debat over de kwestie te ontwijken, wat de eurosceptis verder in de hand werkte.

GEMEENTERAADSVERKIEZINGEN & NU VERDER

Tekst: Hans van Heijningen Foto: Sander van Oorspronk

Over onze overtuigende verkiezingsoverwinning bij de raadsverkiezingen van 19 maart is al het nodige gezegd binnen het partijbestuur, op de partijraad en op de regioconferentie. De sprong naar 440 raadsleden brengt ons niet alleen kwantitatief maar ook kwalitatief vooruit. Want in tientallen gemeenten is de SP daardoor een factor van belang geworden bij het formeren van colleges. Dat biedt nieuwe kansen en stelt ons voor nieuwe uitdagingen.

WINST & VERLIES

Bij gemeenteraadsverkiezingen speelt de lokale politiek een rol van belang, maar spelen ook andere factoren mee. Net als bij Europese en provinciale verkiezingen, zijn de raadsverkiezingen ook een afspiegeling van hoe kiezers aankijken tegen de rol van de SP en Emile Roemer in de landelijke politiek. De teleurstelling over de PvdA in de regering en de oppositierol die onze partij binnen en buiten het parlement speelt, speelt zeker door in het mooie resultaat dat we bij de verkiezingen hebben behaald. Dit betekent natuurlijk niet dat het niet uitmaakt hoe wij lokaal presteren. Zo kunnen we eenvoudig constateren dat we in de drie plaatsen waar we stemmers verloren hebben, steken hebben laten vallen. Maar het omgekeerde – winst is loon naar werken – is niet altijd het geval. Wat we wel kunnen constateren is dat waar afdelingen het goed doen en onder de mensen werken, de resultaten bovengemiddeld zijn. Voorbeelden daarvan zijn enkele steden waar we meebesturen (Pekela, Hengelo, Wijk bij Duurstede, Enkhuisen, Heerlen), maar ook plaatsen waar we vanuit de oppositie van ons hebben laten horen (Bellingwedde, Menterwolde, Nijmegen, Rheden, Brielle). Ook in gemeenten waar we voor het eerst meedoen hebben we in meerdere plaatsen mooie resultaten geboekt (Appingedam, Eemmond, Oude IJsselstreek, Westervoort, Cuijk, Gennep).

Een opgetogen Emile Roemer tijdens de uitslagenavond in Utrecht.

BESTUURSDIENST

In de 14 plaatsen waar we de grootste zijn, nemen wij het voortouw in de informatie en de formatie van een nieuw college. Op veel meer plaatsen zijn wij tweede geworden, wat maakt dat de winnaar moeilijk om ons heen kan. De formatiebesprekingen zijn nog maar op een beperkt aantal plaatsen afgerond, zodat het nog niet mogelijk is de balans van het onderhandelen op te maken. De verwachting op dit moment is dat we op aanzienlijk meer plaatsen mee gaan besturen dan de 14 gemeenten waar dat de afgelopen jaren het geval was. Daarmee ontcrachten wij het clichébeeld dat onze tegenstanders graag neerzetten, als zou de SP geen bestuursverantwoordelijkheid willen of kunnen dragen.

Maar meebesturen is natuurlijk geen doel op zich. In de campagne voor de raadsverkiezingen hebben wij overal gewaarschuwd voor de kwalijke gevolgen van het regeringsbeleid. Het overdragen van beleidsverantwoordelijkheden op het vlak van zorg, de jeugdzorg en de arbeidsvoorzieningen zonder daar voldoende financiële middelen bij te leveren, gaat tot grote problemen leiden. Wanneer we niet in staat zijn de gevolgen van dit beleid voor een belangrijk deel op te vangen, is het niet verstandig mee te gaan

besturen. Kennis en inzicht in de financiële positie van de gemeente – via het lezen van financiële verslagen van gemeente en provincie en informatie van griffiers en ambtenaren – is daarbij belangrijk.

AFDELINGEN VERSTERKEN

Goed bestuur veronderstelt niet alleen een goed bestuursakkoord en vertrouwen in de samenwerking met andere partijen. Het vraagt vooral een hechte samenwerking en een goede communicatie en afstemming tussen onze wethouder, raadsleden en het afdelingsbestuur. In die plaatsen waar we dat de afgelopen jaren hebben gedaan, hebben we waardevolle ervaringen en inzichten opgedaan. Afdelingen die nu hun eerste stappen zetten op het vlak van bestuursdeelname doen er goed aan gebruik te maken van de kennis en ervaring die binnen onze partij aanwezig is.

Daarnaast is het goed dat we ons realiseren dat in sommige afdelingen een groot deel van het kader in het raads- en bestuurswerk terecht komt. Wanneer we in die plaatsen geen nieuwe leden werven en (nieuwe) leden weten te activeren, dreigt het afdelingswerk onder de mensen in buurten, bedrijven en onderwijsinstellingen in de knel te komen. Geen fractie zonder actie is voor ons geen vrijblijvend motto, maar raakt de kernmissie van onze partij: samen met de mensen vechten tegen verslechteringen en voor verbeteringen, de afdelingen versterken, wortelen onder de mensen en er alles aan doen om onze basiswaarden van menselijke waardigheid, gelijkwaardigheid en solidariteit te verwezenlijken. Door op meer plaatsen mee te gaan besturen, investeren we niet alleen in de verdere ontwikkeling van onze partij maar verplichten wij ons om het afdelingswerk te versterken en nieuwe afdelingen op te zetten zodat over vier jaar meer dan twee derde van de mensen in staat is om bij raadsverkiezingen op de SP te stemmen. Succes verplicht, maar nu eerst op naar de campagne voor de Europese verkiezingen.

SP-WETHOUDER MARCEL OLIEROOK: 'MET SOCIAAL BELEID KUN JE ALS SP ECHT HET VERSCHIL MAKEN'

Tekst: Tijmen Lucie Foto: Archief Marcel Olierook

De afgelopen veertien maanden bestuurde de SP mee in Enkhuizen. Met succes. Bij de gemeenteraadsverkiezingen van 19 maart steeg de SP Enkhuizen van drie naar vier zetels, waarmee ze de grootste partij in Enkhuizen bleef. 'We zijn erin geslaagd de verbinding te maken tussen raad en straat', aldus SP-wethouder Marcel Olierook.

› Vier jaar geleden waren jullie ook al de grootste partij in Enkhuizen. Maar aanvankelijk zaten jullie niet in het college. Hoe kwam dat?

'Er was een coalitieakkoord, maar een paar uur voor aanvang haakte het CDA af. Vervolgens is er een minderheidscoalitie gevormd van CDA, VVD/D66 en de lokale partij Nieuw Enkhuizen, afwisselend gesteund door ChristenUnie/SGP en GroenLinks.'

› Toch kwam de SP in januari 2013 in het college en werd jij wethouder sociale zaken, sport, cultuur, onderwijs en welzijn. Wat was er gebeurd?

'Toen er voor 2013 een begroting moest worden ingediend, zijn wij met een tegenbegroting gekomen, waarin het armoede- en minimabeleid centraal stond. Tot onze verbazing werd deze tegenbegroting door een meerderheid in de raad aangenomen, waarop de minderheidscoalitie besloot om de stekker eruit te trekken. Die dacht dat het de SP nooit zou lukken om een werkbare coalitie te vormen met al die kleine partijen. Toch zijn we daar in geslaagd en hebben we een behoorlijk succesvol armoede- en minimabeleid kunnen voeren.'

› Wat heb jullie als SP in de afgelopen periode bereikt?

'Dankzij onze nota Kinderen in Armoede, die door de raad is aangenomen, hebben we de armoede onder kinderen in Enkhuizen kunnen

terugdringen. Voor de vele zzp'ers die hun baan hebben verloren en vervolgens aangewezen waren op de bijstand, hebben we regelingen getroffen. We hebben in de belangrijkste winkelstraat van Enkhuizen de leegstand aangepakt en een winkelstraatmanager aangesteld om de belangenconflicten te slechten. En we zijn er in geslaagd om het volume en de kwaliteit van de thuiszorg en de dagbesteding overeind te houden.'

› Hoe zijn jullie er als afdeling in geslaagd om ondanks het feit dat je meebestuurd hebt, toch meer stemmen te behalen bij de verkiezingen dan vier jaar geleden?

'We hebben een consequente lijn gevoerd op drie speerpunten: zorg, onderwijs en midden- en kleinbedrijf. Dankzij jarenlange inzet op deze drie terreinen hebben we het vertrouwen van de bevolking van Enkhuizen kunnen winnen. Door bijvoorbeeld acties tegen de bezuinigingen in de thuiszorg te voeren, zorgplatforms op te zetten, werkgroepen voor onderwijs en jeugdzorg in het leven te roepen, bijeenkomsten voor kleine ondernemers te beleggen en beleidsvoorstellen in te dienen, hebben we de verbinding van de raad met de straat kunnen maken. We zijn overal zichtbaar geweest en hebben mensen uit de zorg, het onderwijs en kleine ondernemers, aan ons weten te binden door ze concreet te helpen met problemen waar ze in hun werk tegenaan liepen. Toen wij in het college kwamen hebben we zeer bewust voor het sociaal domein gekozen, want daar kun je als SP echt het verschil maken.'

› Met welke voorwaarden gaan jullie de onderhandelingen in?

'Dat ik terugkom als wethouder, waar de andere partijen het overigens mee eens zijn. Dat we het minima- en armoedebeleid overeind houden en dat de bezuinigingen in de zorg niet ten koste gaan van de kwaliteit en de

werkgelegenheid van het uitvoerend personeel. Ook zullen we de lokale economie moeten ontwikkelen. Naast de bouw, die in de regio West-Friesland Oost een belangrijke werkgever is, willen we ook andere sectoren stimuleren. Zo zijn we van plan om een recreatiegebied aan te leggen, wat voor veel werkgelegenheid zal zorgen. Daarnaast willen we inzetten op technologische ontwikkeling. De regio Enkhuizen staat ook wel bekend als *Seed Valley*. In dit gebied, ruwweg tussen Enkhuizen en Warmenhuizen, zijn namelijk 35 bedrijven gevestigd die zich bezighouden met de veredeling, productie, bewerking en verkoop van hoogwaardige zaden, stekken en jonge planten. Deze sector is een belangrijke toeleverancier van de internationale tuinbouw. Nederland is internationaal leidend op het gebied van plantenveredeling, vermeerdering en productie van plantaardig uitgangsmateriaal. Van de grootste producenten van groentezaden in de wereld hebben er vijf een vestiging in Seed Valley. Door hier een agrarische campus als dependance van de Universiteit van Amsterdam te vestigen, kunnen we meer kennis en werkgelegenheid naar de regio halen.'

› Kun je met alle nieuwe taken en bezuinigingen die op de gemeenten afkomen als SP nog wel het verschil maken in het college?

'Wat ik zelf van de afgelopen veertien maanden dat wij in het college zaten heb geleerd, is dat je als bestuurder dingen kunt veranderen. Als je kennis van zaken hebt en je stukken goed leest, kun je collega-wethouders met argumenten overtuigen van je standpunten. Ik vind dat als je er als SP voor kiest om in de raad te gaan zitten, je bereid moet zijn om bestuurlijke verantwoordelijkheid te dragen. Als je niet in het college gaat zitten omdat je geen vuile handen wilt maken, laat je het sociale domein over aan rechts en vorm je geen schild voor mensen in een kwetsbare positie.'

Marcel Olierook (1950) is voor de SP wethouder sociale zaken, sport, cultuur, onderwijs en welzijn in Enkhuizen. Daarnaast is hij eerste locoburgemeester. Hij werkte in het verleden in verschillende (leidinggevende) functies in het welzijn, de zorg en de kunsteducatie.

Natuurlijk moeten we als partij verzet blijven organiseren middels demonstraties, stakingen en bezettingen om de maatschappelijke druk op het kabinet te vergroten, maar we hebben geen meerderheid in de Eerste of Tweede Kamer om wetgeving met betrekking tot de decentralisaties van zorg, jeugdzorg en werk en inkomen tegen te houden. Daarom moet je als SP-bestuurder een heldere strategie hebben om je burgers zoveel mogelijk te beschermen tegen dit neoliberale beleid. Als SP-bestuurder kun je wel degelijk het verschil maken. Waar rechtse colleges kiezen voor het meewerken aan radicale bezuinigingen op de zorg, kun jij andere keuzes maken.'

'We kozen een consequente lijn op zorg, onderwijs en mkb'

› Welke keuzes maak je dan als SP-bestuurder voor de zorg?

'De grote vraag is: waar laat je schade van de bezuinigingen landen? Er zal schade worden toegebracht, maar het doel moet altijd zijn om de kwaliteit van de zorg en de werkgelegenheid van het uitvoerend personeel overeind

te houden. Dit kun je doen door in te zetten op preventie in plaats van dure zorg, door overhead en bureaucratische kosten terug te dringen, te zorgen voor een integrale aanpak van de zorg en de toegang en toeleiding naar de zorg van hoge kwaliteit onder directe sturing en strakke regie van de gemeente te plaatsen. Ik denk echt dat je nu als SP de kans hebt om grote delen van de zorg terug te halen naar het publieke domein en de marktwerking kunt terugdringen.'

› Heb je in Enkhuizen überhaupt de financiële ruimte om sociale keuzes te maken?

'Ja, we hebben een sluitende meerjarenbegroting tot 2017. Voor de Wmo

hebben we een reserve van twee miljoen. Gelukkig is het gemeentebestuur hier altijd voorzichtig geweest met het bedrijven van grondpolitiek, waardoor grote financiële tegenvallers Enkhuizen bespaard zijn gebleven. De stad is van oudsher een links bolwerk, waar de PSP en CPN goed vertegen-

woordigd waren. De VVD is hier nooit groot geweest. Maar ik maak me wel zorgen over de toekomst, want in 2017 is de pot echt leeg. Zo kost het onderhoud van de stad veel geld, want Enkhuizen heeft een groot aantal rijksmonumenten. We zullen fondsen moeten werven en bij de provincie en het Rijk moeten lobbyen voor subsidies om de kosten te kunnen dekken.'

› Moet de SP volgens jou in meer gemeenten meebesturen?

'Ja, want de gemeenten worden per wet verplicht om samen te werken. Door de gemeenschappelijke regelingen wordt de raad steeds meer op achterstand gezet. Als wethouder kun je veel meer invloed uitoefenen, mits je vakkennis hebt en je collega's kunt overtuigen van je argumenten. Daarbij werk je als wethouder zestig à zeventig uur per week, als raadslid maximaal 20 uur. De informatieachterstand is dus groot. Ik hoop dan ook van harte dat we in Hoorn een SP-wethouder krijgen, waardoor we als partij een groter stempel op de regio kunnen drukken.'

› Wat zou je tot slot als tip voor andere SP-afdelingen willen meegeven?

'Dat we meer met elkaar samenwerken en van elkaars ervaringen en deskundigheid willen leren. Je zag dit in verkiezingstijd al gebeuren en deze ontwikkeling zet zich door. Zo ben ik zelf al door de afdelingen in Heerhugowaard en Waterland gevraagd om mijn kennis te delen. Ik zou er een groot voorstander van zijn om meer trainingen in de regio te geven, waarbij SP-bestuurders aan de hand van hun eigen ervaringen andere afdelingen coachen in hoe je raad en straat met elkaar kunt verbinden.'

DECENTRALISATIE: VOORTZETTING VAN PRIVATISERING EN LIBERALISERING

Tekst en foto: Rob Molenkamp

Decentraliseren, bezuinigen en herindelen: de gemeenten staan voor ingrijpende veranderingen. Diederik Samsom houdt zijn hart vast, het Wetenschappelijk Bureau van de SP kiest de weg van duiding en analyse met deskundigen. Verslag van een debat over decentralisatie en gemeenteraadsverkiezingen in De Moed in Amersfoort.

Het woord dat nu al de Nederlandse politiek domineert en de komende tijd nog veel meer zal gaan doen is decentralisatie. Jeugdzorg, langdurige zorg en werk en inkomen zijn belangrijke overheidstaken waar straks de gemeente verantwoordelijk voor wordt. De gemeenten zullen deze taken echter met beduidend minder geld moeten gaan uitvoeren. Daar bovenop vindt ook nog een herindeling plaats van gemeenten en provincies. Op vrijdag 14 februari werd hierover een Moed-debat gehouden.

De eerste spreker was Jasper Loots, onderzoeker en adviseur voor overheidsorganisaties, onderwijs- en zorginstellingen. Hij schreef onlangs het boek *De gemeenteraad heeft geen toekomst*.

Loots: 'Deskundigen zijn somber over de toekomst van decentralisaties. De snelheid waarmee gehandeld moet worden en de complexiteit van de dossiers leiden er telkens toe dat wethouders en andere bestuurders de taak zover gaan opknippen en verdelen dat er sprake is van depolitivering. De ambtenaren die de uiteindelijke kleine deelstukjes van de taak moeten uitvoeren zullen dat doen op basis van efficiëntie, niet op basis van politieke besluiten. Dit zou je technocratie kunnen noemen. Daarnaast vindt opschaling plaats. Naast de bestaande structuur van Rijk, provincie en gemeente zien we steeds vaker een tussenlaag van regionale samenwerking van gemeenten, die buiten de raad om niet alleen taken

uitvoeren, maar stiekem ook beleid maken. De wethouder kan daarbij steeds minder makkelijk ter verantwoording worden geroepen, omdat hij zich verschuilt achter die andere wethouders met de woorden: het kan nou eenmaal niet anders.

Een derde ontwikkeling die de raad ondermijnt is de toenemende invloed van bestuurders (denk aan onderwijs, zorg en het bankwezen) op de wethouders buiten de raad om.

Met de decentralisaties gaan we van een verzorgingsstaat naar verzorgingssteden. Dit zou de raad toch veel macht moeten geven, ware het niet dat de gemeente niet autonoom mag handelen. De gemeente wordt daarmee een soort uitvoeringsloket dat gemonitord wordt door de overheid. Als we de gemeenten de vrije ruimte geven om de zak geld autonoom uit te geven, dan zul je zien dat het over vier jaar ook werkelijk ergens over zal gaan. Maar als je gehouden bent aan de kaders vanuit Den Haag, dan zal het weinig uitmaken welke politieke partij het beleid uit moet voeren.

Het opschalen van taken zorgt voor een *prisoner's dilemma*: een aantal zaken kun je niet in je eentje doen en als je het samen gaat doen dan ga je er niet meer echt over. Voor grote steden als Amsterdam is dat niet zo'n probleem, maar het kleine Diemen zal weinig invloed op het beleid meer kunnen uitoefenen bij een samenwerking met Amsterdam.'

Na Jasper Loots sprak Nine Kooiman, SP-woordvoerder Jeugd. Zij heeft in de jeugdhulpverlening gewerkt en is nu Tweede Kamerlid. Als eerste zal de jeugdzorg gedecentraliseerd gaan worden. Kooimans reactie op Loots: 'De decentralisatie mag er niet toe leiden dat de gemeente op de stoel van de professional gaat zitten. Dat dreigt nu wel te gaan gebeuren. De overheid geeft de gemeenten een bepaalde mate van beleidsvrijheid maar stelt tegelijkertijd minimale

eisen aan gestelde zorg. Daardoor zie je in de jeugdzorg een massale loondump ontstaan. De SP verzet zich fel tegen de manier waarop decentralisatie nu plaatsvindt. Wethouders hebben de mogelijkheid om de transitie niet te accepteren. SP-wethouders doen dat ook. De budgetkorting voor jeugdzorg wordt zo'n 15 tot 30 procent. Dat maakt uitvoering onmogelijk.'

De derde spreker was Henri de Groot, hoogleraar Regionaal Economische Dynamiek aan de Vrije Universiteit. Hij pleitte voor een herwaardering van de regio: 'Mits goed uitgevoerd valt er veel winst te behalen uit decentralisatie. De gemeente is te klein, de provincie is te groot. Er zijn twee trends al langere tijd gaande: opschaling richting Europa en schaalverkleining richting regio's en gemeenten. De overheid rekt op een efficiëntie-winst van 30 procent. Mocht dat zo zijn, dan zegt dat vooral iets over het huidige presteren van het Rijk.

Niet alles is optimaal om te decentraliseren. Hierover is onvoldoende nagedacht. Het subsidiariteitsprincipe wil zeggen: decentraal wat kan en centraal wat noodzakelijkerwijs centraal geregeld moet worden. Decentraal regelen heeft vooral zin als er differentiatie mogelijk is. Maar de terreinen die nu gedecentraliseerd worden, zijn nu juist die terreinen die er ongeschikt voor zijn.

Het gevolg is dat gemeenten minder geld ontvangen, maar tegelijk heel hoge eisen opgelegd krijgen en daardoor geen enkele ruimte hebben voor eigen invulling van het beleid. Daarnaast worden de taken wel gedecentraliseerd, maar de middelen blijven in handen van het Rijk. Het gaat hier om vertrouwen van het Rijk ten opzichte van de gemeente. Voor decentralisatie zijn taken én middelen essentiële onderdelen. Decentraliseer je de middelen niet dan nemen de baten van het project zeer sterk af.

SP-Tweede Kamerlid Nine Kooiman spreekt de zaal toe. Rechts Jasper Loots en gespreksleider Arjan Vliegenthart.

Een ander probleem is het decentraliseren naar gemeenten die vele malen te klein zijn waardoor er – uit noodzaak – regelingen ontstaan op regionaal niveau. Dit zet de gemeenteraad buiten spel.

Mensen zijn van oudsher bereid maximaal zo'n vijftig minuten te reizen van en naar hun werk. In 1850 betekende dit te voet een kilometer of vijf. Dit zorgde toen voor zo'n twaalfhonderd gemeenten. Op basis hiervan zouden er nu zo'n vijftig gemeenten moeten zijn. We zijn echter stil blijven staan ten opzichte van de technologische ontwikkelingen en hebben er ongeveer vierhonderd. Het initiatief van Plasterk voor de superprovincie is dan ook het slechtst denkbare.

Samenwerking op bovengemeentelijk of regionaal schaalniveau zal essentieel worden.

Maar bovenal gaat het om het belang van de inwoners zelf. Organisatie moet gericht zijn op het zo optimaal mogelijk bedienen van de inwoners. De logische functionele samenhang

moet de basis vormen voor herindelen van provincies tot kleinere regio's.

De laatste spreker was Ronald van Raak, lid van de Tweede Kamer voor de SP en onder andere woordvoerder Binnenlandse Zaken: 'Ik heb laatst een parlementaire enquête aangekondigd naar decentralisatie en heb gelijk de uitkomst van die enquête gegeven. De eerste conclusie: het is ongelooflijk dat de regering, Eerste en Tweede kamer zo'n brij aan beleid hebben gemaakt. De tweede conclusie luidt dat ondanks eerdere debacles als de marktwerking in de zorg en het onderwijs, wederom niemand de regie voerde. De derde conclusie zal zijn dat de gemeenten uiteindelijk geen maatwerk konden leveren omdat ze geen beleidsvrijheid en geen geld kregen. Er werd 4 miljard bezuinigd, terwijl iedereen weet dat je voor zo'n enorme operatie eerst moet investeren. Zowel controle als regie ontbraken in het hele proces.

Het grootste bedrog is dat alle

gemeenten in de problemen gaan komen. Zij zitten nu al in de knel vanwege de grondproblematiek en worden daardoor straks gedwongen te gaan herindelen. Herindelen kost echter over een langere periode veel geld.

De gelijke behandeling van gemeenten door het Rijk is ook een groot probleem. Hilvarenbeek is geen Amsterdam. De enige manier om tot werkbare regio's te komen is de burgers te vragen tot welke regio ze willen behoren.'

De Groot benadrukte dat de bestuurder een prikkel nodig heeft om het juiste te doen voor de inwoners, zoals een ondernemer die afgerekend kan worden op diens ondernemen.

Van Raak wijst wel op het verschil tussen de ondernemer die onderneemt met zijn eigen geld en de bestuurder die dat nu juist doet met geld van anderen. 'Decentralisatie is eigenlijk een voortzetting van privatisering en liberalisering. De gemeenteraadsverkiezingen gaan dit keer over het opruimen van de rotzooi die de regering over de schutting van de gemeente gooit.'

Van Raak gaf de zaal met (deels toekomstige) SP-raadsleden en wethouders mee: 'Dat moeten we als gemeenten niet doen. We moeten de rotzooi gewoon teruggooien. Remi Poppe had daar zijn eigen methode voor. Hij bezocht de plaats delict, praatte met alle mogelijke betrokkenen, volgde het spoor van verdachte personen, speurde naar documenten, stelde lastige vragen aan autoriteiten en ten slotte, als hij het lek boven water had gekregen, zocht hij de publiciteit. Laat je als raadslid niet degraderen tot volksambtenaar. Je bent een volksvertegenwoordiger. Natuurlijk zullen de wethouders zeggen dat het nou eenmaal niet anders kan, maar als je het lek boven tafel hebt, breng je het in in de raad en als men daar niet wil luisteren zoek je de media op, mobiliseer je mensen en ga je de straat op. Kortom: dan ga je lol maken.'

'We moeten de rotzooi die de regering over de schutting gooit gewoon teruggooien'

Voor een uitgebreid interview met Henri de Groot en een recensie van *De gemeenteraad heeft geen toekomst* van Jasper Loots, zie de *Spanning* van januari: sp.nl/9zkv38

Foto: RIA Novosti / Hollandse Hoogte

Pro-Russische demonstranten in de Oost-Oekraïense stad Sjavjansk barricaderen de weg om te voorkomen dat regeringstroepen de stad binnenkomen.

GROTE ZORGEN OM OEKRAÏNE

Tekst: Tiny Kox

Na de bloedige februari-revolutie in Kiev en de brute inlijving van de Krim door Rusland blijft de situatie in Oekraïne uiterst instabiel. Steun aan een ingrijpende democratische, economische en sociale hervorming van het bijna bankroete land hoort prioriteit te krijgen. Dat geldt ook voor het blijven zoeken naar een diplomatieke oplossing van het Russisch-Oekraïense conflict. Gebeurt dat niet, dan zijn de gevolgen onvoorspelbaar en levensgevaarlijk. Dat zegt SP-senator Tiny Kox die voor de Raad van Europa in Oekraïne was.

Hoewel het nog vroeg is, kijkt President Oleksandr Turchinov van Oekraïne vermoed naar ons. Logisch, hij reist van hot naar her sinds hij de vorige president, Victor Janoekovitsj, is opgevolgd. Niet op een normale manier, maar na weer een revolutie in het pas 23 jaar oude land. Toen Janoekovitsj op 22 februari de benen nam werd Turchinov, toen voorzitter van het Oekraïens parlement, tot tijdelijk president aangesteld. Tijd om daaraan te wennen was er niet. Er moest een nieuwe premier komen, een nieuwe regering, een nieuwe

coalitie – en ondertussen liepen de spanningen op het Oekraïense schiereiland de Krim razendsnel op. Nu, pakweg een maand later, heeft buurman Rusland de Krim al ingelijfd, zich dubieus beroepend op de volkswil van de bewoners van het schiereiland, waar de Russische Zwarte Zeevloot al sinds jaar en dag gelegen is en Rusland zijn enige toegang tot de Middellandse Zee voor geen prijs kwijt wil raken.

Turchinov is de tussentijdse president van een land waarin weinig gaat zoals

het moet en waarvan het verband aan het oplossen lijkt. De Krim is in ieder geval vooralsnog weg en in het oosten en zuiden van het land roepen veel mensen om meer autonomie en zelfs om aansluiting bij Rusland. Daar zijn de lonen en pensioenen hoger en hebben ze in ieder geval een president die ook echt de baas is. Wie de baas is in Oekraïne, valt nog te bezien. Op 25 mei zijn er vervroegde presidentsverkiezingen, in het najaar waarschijnlijk parlementsverkiezingen. Tot dan zullen veel inwoners zich afvragen wie er namens hen verantwoordelijk is voor de gang van zaken in hun door instabiliteit, corruptie en externe machten bedreigde land.

De president zegt onze delegatie dat zijn land dringend hulp nodig heeft van de Europeanen en de Amerikanen tegen de Russen. Maar die komen niet afdoende over de brug. Dat heeft

hij hier gisteren gezegd tegen de secretaris-generaal van de Verenigde Naties, Ban Ki-moon, en hij zegt het vandaag tegen ons. Toen Oekraïne als enige land ter wereld in de jaren negentig al zijn kernwapens opruimde, beloofden de Russen, de Amerikanen, de Fransen en de Britten dat ze de territoriale integriteit van Oekraïne voor altijd zouden garanderen. Maar nu marcheren Russische soldaten op de Krim, en weten de Amerikanen en Europeanen geen manier om president Poetin tot inkeer te brengen. Ja, hij begrijpt dat het Westen geen oorlog om de Krim gaat voeren. Oekraïense soldaten schieten ook niet, tenzij ze aangevallen worden, zo heeft hij beloofd. Zijn soldaten trekt hij op dit moment volledig terug uit de Krim, hij moet wel. Maar van echte sancties tegen het brutale Rusland komt ondertussen niks terecht, constateert de president.

In die houding wordt hij gesteund door degenen die nu nog steeds bivakkeren op het Maidanplein, midden in Kiev en brandhaard van de februari-revolutie. Meer dan honderd mensen werden hier gedood. Demonstranten en politieagenten. Minister van Binnenlandse Zaken Arsen Avakov belooft ons dat elk geval onderzocht zal worden en de daders berecht zullen worden, aan welke kant ze ook vochten. Gevochten wordt er nu niet meer op Maidan. Overal staan nog wel de barricades overeind, maar ondertussen leggen gemeentewerkers de straatstenen die eerder de revolutie dienden weer vakkundig terug. Het leven moet verder, ook in Kiev. Maar de demonstranten – oude militairen, veel jonge skinheads, veel aanhangers van rechtse en ultrarechtse groeperingen – mopperen op de wankele westerse reactie op wat zij de Russische agressie tegen Oekraïne noemen. Poetin wordt hier door velen vergeleken met Hitler. Ook elders hoor je weinig lovende teksten over de president van het grootste land van de wereld. Zo zegt oud-premier Julia Timoshenko – in een afgetapt telefoongesprek – dat ze hoogstpersoonlijk een Kalashnikov wil pakken om ‘de smeerlap een kogel door de kop te jagen’. Haar jaren in de gevangenis hebben haar niet milder gemaakt. Ze maakt overigens weinig kans in mei tot president gekozen te

worden. Daarvoor is er inmiddels te veel bekend over haar jaren als premier en de wijze waarop zij haar enorme rijkdom verworven heeft. Veel genoemd als kanshebber bij de presidentsverkiezingen is Petro Poroshenko, een van de steenrijke oligarchen, die naar verluidt met iedereen, zelfs met Poetin, door één deur kan. Poroshenko wordt ook gesteund door voormalig bokskampioen Vitali Klitschko, die zichzelf terugtrok als presidentskandidaat.

Op hetzelfde moment dat president Turchinov ons in het parlement in Kiev om meer hulp vraagt, tekent de nieuwe premier Arseni Jatsjenjoek in Brussel een politieke associatieovereenkomst met de Europese Unie. De weigering van president Janoekovitsj in december vorig jaar om dat te doen, leidde tot de massale protesten tegen zijn regering en uiteindelijk zijn val op 22 februari. Volgens de nieuwe regering zal de samenwerking met de EU zorgen voor de Europese integratie van Oekraïne in Europa, met haar waarden, normen – en haar veel hogere levensstandaard. En hoe nauwer de samenwerking met de EU, hoe moeilijker het Poetin wordt gemaakt nog meer druk op het land te zetten, dat momenteel voor het merendeel afhankelijk is van de grote boze buurman. Ze halen er hun gas en ze brengen er hun machines en landbouwproducten. En ze transporteren het Russische gas over hun grondgebied naar de rest van Europa. Maar niks van dat alles is op dit moment zeker. De Russen kunnen de gaskraan dichtdraaien, de grenzen sluiten of de gasprijs voor de Oekraïense bevolking opjagen. Inmiddels heeft de EU miljarden aan steun en leningen toegezegd, iets waartoe Brussel eind vorig jaar nog niet bereid was, met alle gevolgen van dien. Maar de Oekraïense president wil meer: lidmaatschap van de Europese Unie en meer samenwerking met de NAVO. Dat beide dromen bedrog zijn weet hij wel, maar toch blijft hij er met zijn regering en de meeste fracties in het parlement om vragen.

Euro-Atlantische integratie, heet dat mooi – maar dat was precies wat de machthebbers in het Kremlin zo boos heeft gemaakt. Daar wordt het opduiken van de Europese Unie en de

NAVO in Oekraïne als levensgrote bedreiging en regelrechte omsingeling ervaren en president Poetin lijkt zelfverzekerd genoeg om nu zelf zijn invloedssfeer onder controle te houden. De omverwerping in februari van het Janoekovitsj-regime – dat als het erop aan kwam, de oren naar Moskou liet hangen – was voor Poetin het sein om hardhandig in te grijpen. Met steun van de Russische en de Russisch-talige media in Oekraïne werd het beeld geschetst dat de staatsgreep in Kiev een regering aan de macht geholpen had waarin uiterst rechtse en zelfs fascistische partijen domineerden. Dat overdreven beeld maakte indruk op de grote groep Russisch sprekende inwoners in het Oosten en Zuiden van Oekraïne. Zeker nadat een van de eerste daden van de nieuwe regering het afschaffen van de gelijkberechtiging van de Russische met de Oekraïense taal was. De Krim, officieel een autonome republiek in Oekraïne, deed daarop wat in Kiev kennelijk ook mocht, zette de deelregering af en koerste, met steun van de al op de Krim aanwezige Russische militairen, aan op een razendsnelle aansluiting bij Rusland, na een referendum waarin vrijwel iedereen ja tegen Rusland zei. Daarna had het Russische parlement nog geen week nodig om de zaak te bezegelen. De Venetië-commissie, het prestigieuze comité van Europese juridische experts van de Raad van Europa, heeft zowel referendum als annexatie, in strijd met nationaal en internationaal recht beoordeeld. Mede daarom staan nu de voorzitters van beide Kamers van het Russische parlement, met een aantal parlementsleden, op zwarte lijsten van de EU en VS. Die lijsten vormen deel van de sancties tegen Rusland.

Mijn collega Alexey Pushkov, fractievoorzitter van de conservatieve groep in de Raad van Europa en voorzitter van de buitenlandcommissie van de Russische Doema, staat tot zijn eigen verbazing nog niet op de zwarte lijst, hoewel hij close is met Poetin. Toch maakt hij geen deel uit van onze delegatie in Oekraïne. Hij laat hij me op het allerlaatste moment weten dat hij de nieuwe regering in Kiev op geen enkele manier wil erkennen en ervoor past de president of ministers te ontmoeten. Dat is echter ons werk, als

voorzitters van de fracties in de parlementaire assemblee van de Raad van Europa, dus dat doen we dan nu maar zonder hem.

In de komende vergadering zal van verschillende kanten opgeroepen worden om de Russische delegatie te schorsen of in ieder geval het stemrecht in de vergaderingen van de assemblee te ontnemen, zoals veertien jaar terug gebeurde vanwege de oorlog in Tsjetsjenië. Vooral de Britse en Baltische delegaties liggen op ramkoers. De linkse fractie, die ik voorzit, moet nog een standpunt bepalen. Andere fracties zijn verdeeld. De aandrang is groot 'iets' tegen de Russen te doen maar er is ook het besef dat de assemblee ongeveer het enige platform is waar parlementariërs van alle Europese landen regulier hun Russische collega's kunnen spreken – en aanspreken.

Dat is voorlopig nog van latere zorg. Voorlopig vliegen we nu eerst van Kiev naar Donetsk in het oosten van Oekraïne. Waar de barricades op het Maidanplein in Kiev de februari-revolutie symboliseren, zijn de vlaggen van de demonstranten bij het monumentale standbeeld van Lenin in het centrum van Donetsk symbool van de afkeer van de regering in Kiev en de verbondenheid met die in Moskou, met name bij een aanzienlijk deel van de grote Russisch sprekende bevolking in dit deel van het land. De demonstranten worden in de gaten gehouden door een grote politiemacht. In de afgelopen weken is hier stevig gevochten, ook met dodelijke slachtoffers tot gevolg. Ondertussen gaan we op bezoek in het zwaarbewaakte gouvernementsgebouw bij de gloednieuwe gouverneur van Donetsk, de steenrijke industrieel Sergey Taruta. Op grote aandrang van de nieuwe regering, zo vertelt hij ons, heeft hij enkele weken terug ingestemd orde op zaken te gaan stellen in Oost-Oekraïne. 'En dat is nodig ook', legt hij openhartig uit. 'Er is maar weinig dat hier deugt, in de industriële Donbasregio', zegt hij. 'De corruptie heerst alom, voor alles moet smeergeld worden betaald. Onafhankelijke rechtspraak bestaat niet en de politie is sinds jaar en dag speelbal van de politiek. Vooral in de dorpen die afhankelijk zijn van de mijnbouw,

is de armoede en de onzekerheid over de toekomst groot. In de 23 jaren dat Oekraïne een zelfstandige staat is, is er veel gebeurd dat de mensen moedeloos en boos heeft gemaakt', verklaart de gouverneur. Logisch dat een aantal burgers dan naar het naburige Rusland kijkt, waar de lonen en pensioenen hoger zijn en de overheid beter werkt. De gouverneur is realistisch. Als hij daar iets aan kan verbeteren, zal het snel gedaan zijn met het lonken naar Poetin.

Diens naam valt veel en vaak tijdens de demonstratie op het Leninplein, die vanavond de internationale media zal halen als illustratie hoe verdeeld Oekraïne momenteel is. Het is overigens minder druk dan de tv-beelden suggereren. Wel is het allemaal erg pro-Russisch, met vlaggen, toespraken en speakers waaruit het lied schalt 'Marcheer, Russen, marcheer!' Voor de naam Poetin wordt luid geapplaudiseerd, voor die van de afgezette president Janoekovitsj juist uiterst mager. Volgens gouverneur Taruta zijn er heel wat 'Russische toeristen' op het plein. Hij zegt dat hij het hen moeilijker zal maken zich met interne Oekraïense aangelegenheden te bemoeien. Er zijn ook opvallend veel jonge mensen, die zich fanatiek pro-Rusland uiten. Maar even verderop zitten gezinnen met kinderen te genieten van de lentezon en speelt een oude man op zijn accordeon. Het kan kennelijk ook hier nog alle kanten op.

In de avond vliegen we naar de andere kant van het land. Lviv is een schitterende eeuwenoude stad, die in haar bestaan menigmaal van land is veranderd. Oostenrijks, Russisch, Pools, weer Russisch en nu de toeristentrekker van onafhankelijk Oekraïne. Dit deel van het land werd pas na de Tweede Wereldoorlog bij de Sovjet-Unie gevoegd, waar het oosten al eeuwenlang deel uitmaakte van het Russische imperium. 'Dat verklaart een deel van het grote verschil tussen oost en west in dit enorme land', legt de gouverneur van dit landsdeel uit, als we haar de volgende morgen spreken. Ze is overigens, net als haar collega in Donetsk, pas een blauwe maandag aan de slag in opdracht van de nieuwe president. Ze probeert ons

gerust te stellen. 'In dit deel van het land zijn geen problemen tussen de verschillende gemeenschappen. En qua waarden en normen zijn wij hier erg Europees', zegt ze. Minder corruptie en minder oligarchen, hoewel er nog wel het een en ander te verbeteren valt, dat wel. Ze hoopt dat de mensen in Donbas gaandeweg de westerse normen overnemen om de eenheid van het land te bevorderen.

Soortgelijke mededelingen krijgen we van burgemeester Andriy Sadovyy van Lviv en zijn loco, Vasyl Pavlyuk, die de grootste partij hier vertegenwoordigt: Svoboda, kortgeleden door het Europees Parlement nog gebrandmerkt als extreemrechts, waarmee niet te werken valt. Svoboda-leider Oleg Tjachnibok komt ook uit Lviv, de regio die zich op 19 februari nog onafhankelijk verklaarde van de vorige regering in Kiev, maar nu grote invloed op de nieuwe regering uitoefent. Vanuit het Russische Kremlin wordt almaar gewezen op de aanwezigheid van Svoboda in de nieuwe regering, als bewijs dat extreemrechts de macht in Oekraïne in handen heeft genomen. Ons wordt in Lviv een ander beeld voorgehouden: Svoboda heeft haar radicaalrechtse verleden naar eigen zeggen afgezworen en noemt zich nu liever Europees conservatief. 'Er zijn nog wel leden die zich antisemitisch, xenofob en gewelddadig gedragen maar tegen hen wordt nu hard opgetreden', aldus de locoburgemeester. 'Heel anders,' antwoordt hij me, 'is het gesteld met de buitenparlementaire Rechtse Sector-groepering, waarvan de leden in het centrum van Lviv in tenten bivakkeren en ons vanmorgen met spandoeken ontvangen bij het gouverneursgebouw.' Die zijn wel erg radicaal, maar verwierven populariteit toen ze zich als de meest agressieve strijders op Maidan in Kiev manifesteerden. Wat anderen dachten, durfden zij: molotovcocktails naar de politie gooien, fakkeltochten organiseren om Russen schrik aan te jagen, gebouwen bezetten en schietwapens verwerven – en gebruiken. 'Het is niet eenvoudig hen nu te ontwapenen, met de legers van Rusland aan de Oekraïense grenzen', zegt de burgemeester van Lviv. De huidige politieke orde acht de kans klein dat de Rechtse Sector kan uitgroeien tot een heuse

In Donetsk roepen pro-Russische demonstranten op het Leninplein: 'Poetin, Rusland!'

Foto's: Archief Tiny Kox

Terwijl in Kiev op het Maidanplein de Russische president met Hitler wordt vergeleken, paraderen oud-militairen en neo-nazi's.

politieke partij met een groot aantal kiezers achter zich. Maar als de spanningen toenemen, worden de kansen voor extremisten groter, horen we. Even later wordt bekend dat Oleksandr Moezytsko, een van 's lands meest beruchte ultranationalisten, die ook op Maidan vooropliep, door de politie is doodgeschoten toen hij zich tegen zijn arrestatie verzette. Voor je het weet is hij een martelaar, met kaarsjes en bloemen en zo. Ook dat kan hier.

In Lviv lijkt er nog geen sprake te zijn van grote spanningen tussen bevolkingsgroepen. Dat horen we in gesprekken met vertegenwoordigers van allerhande minderheden. Ook de Russisch sprekende inwoners slaan

een verzoenende toon aan. Alleen in februari waren ze echt bang, toen ultrarechtse jongeren met brandende fakkels door de staten van Lviv liepen, leuzen tegen de Russische inwoners van de stad riepen en gebouwen aanvielen en bezetten.

Terug in Kiev ontmoeten we vertegenwoordigers van de Verenigde Naties en de OVSE, de organisatie voor veiligheid en samenwerking in Europa. VN-secretaris-generaal Ban Ki-moon heeft hier vrijdag opgeroepen alle diplomatieke mogelijkheden van internationale organisaties in te zetten om een vreedzame oplossing van het Russisch-Oekraïense conflict te vinden. Eerder al heeft hij een speciaal beroep op de Raad van

Europa gedaan, die permanent aanwezig is met aanzienlijke kantoren in Kiev en Moskou. In het Oekraïense parlement zelf houdt Jeroen Schokkenbroek uit Nederland kantoor, als speciaal vertegenwoordiger van de Raad van Europa, en om te helpen de krakkemikkige wetgeving op orde te krijgen.

Hier wisselen we met de VN- en OVSE-vertegenwoordigers informatie en inzichten uit, buigen ons over verschillende scenario's en overleggen we hoe we bij de waarnemingsmissies bij de aanstaande presidentsverkiezingen het beste kunnen samenwerken. Iedereen beseft dat de wereld het zich eenvoudigweg niet kan permitteren nu hier de zaken uit de hand te laten lopen, in het jaar waarin we het begin van de Eerste Wereldoorlog in 1914 herdenken. Een oorlog waarin we 'al slaapwandelen terecht kwamen', volgens een recent boek over die slachtpartij.

VEROORDELING RUSLAND

Op 10 april heeft de parlementaire assemblee van de Raad van Europa de Russische annexatie van de Krim veroordeeld wegens schending van het internationale recht en van het statuut van de Raad van Europa. Tot het einde van dit jaar is het stemrecht van de Russische delegatie in de assemblee geschorst, waardoor de Russen niet kunnen meestemmen bij de aanstaande verkiezing van een nieuwe secretaris-generaal, de hoogste baas van de Raad van Europa, en ook niet bij de verkiezing van nieuwe rechters voor het Europese Hof voor de Rechten van de Mens. Ook mogen er dit jaar geen Russische parlementsleden deelnemen aan verkiezingswaarnemingsmissies. Een verdergaand voorstel om de Russische delegatie uit de assemblee te zetten, werd niet gesteund. Namens de Linkse fractie in de parlementaire assemblee noemde Tiny Kox tijdens het debat in Straatsburg de sancties niet effectief: 'Zolang Rusland lid is van de Raad van Europa en de Russische regering van de overige lidstaten volledig mag blijven meedoen in het Comité van Ministers, is het zinloos om specifiek de parlementariërs van Rusland hun stemrecht te ontnemen.'

Massale protestanten op het Maidanplein luidden de val in van president Victor Janoekovitsj.

DAGBOEK UIT OEKRAÏNE

Tekst: Soeren Arzlanian Foto: Alexander Solovyov / flickr.com CC

Veel is onduidelijk over de huidige politieke situatie in Oekraïne. Wil het Oekraïense volk aansluiting bij het Westen, bij Rusland of bij geen van beide? Bedrijfseconoom en Oekraïner Soeren Arzlanian ging zelf op onderzoek uit en hield voor Spanning tijdens zijn twee bezoeken aan zijn vaderland een dagboek bij.

28-12-2013 TOT 07-01-2014

Sinds 1999 kom ik ten minste een keer per jaar naar Oekraïne om familie en vrienden op te zoeken. Dit jaar heb ik er Oud en Nieuw gevierd. Op 2 januari 2014 besloot ik om naar Kiev te gaan, om met mijn eigen ogen te zien wat er op de Maidan gebeurde. In de stad zelf was er niets te merken van de gebeurtenissen op het plein. Mijn vrienden in Kiev vertelden mij dat zij, ondanks het feit dat zij een paar honderd meter van de Maidan wonen, via nieuwsberichten hadden moeten meekrijgen dat er protesten gaande waren in de stad. Vijf dagen lang zat ik in een hotel op vijftig meter van het plein. Dagelijks liep ik ernaartoe en sprak ik verschillende mensen aan. Wat mij direct opviel was de strakke en professionele organisatie van de

protesten. Er waren goed uitgeruste tenten met eigen energievoorziening en iedereen kreeg voldoende voedsel en (sterke) drank. Overdag leek het op een openluchtmuseum waar gewone mensen als toeristen rondliepen en foto's namen en allerlei souvenirs konden kopen (sjaals, petjes, et cetera). Later op de avond veranderde de sfeer geleidelijk en zag je steeds meer dronken en agressieve mensen op straat.

Ik merkte op dat je de demonstranten op de Maidan in twee groepen kon indelen. Aan de ene kant had je de studenten en sympathisanten die met name protesteerden tegen de corruptie van het regime. Ik heb van geen van hen gehoord dat zij voor- of tegenstanders waren van het Westen of Rusland. Zij waren gewone mensen die de corruptie simpelweg zat waren. Aan de andere kant waren er duidelijk agressievere en georganiseerde groepen. Deze droegen ook zichtbare kleurcoderingen. Ik probeerde om met hen in contact te komen. Mij werd verteld dat verschillende mensen uiteenlopende taken hadden. Je had de vechters die de strijd aangingen met veiligheidstroepen, de IT-jongens

die beelden op YouTube en andere media verspreidden, de verzorgers die iedereen van eten en drinken voorzagen, enzovoort. Men vertelde mij ook dat je afhankelijk van je functie, een salaris van tussen de 190 en 390 Oekraïense grivnas (tussen de 19 en 39 euro) per dag kon verdienen. Ik vroeg aan 'Alexander', een van de belangrijke IT-jongens, hoe zij dit konden financieren? Hij vertelde mij dat het geen geheim was dat zij vanuit het Westen en met name vanuit de VS gefinancierd worden. Wie precies de financiers zijn, kon of wilde hij mij niet zeggen.

02-03-2014 TOT 12-03-2014

Tijdens mijn tweede bezoek in 2014 wilde ik zoveel mogelijk door Oekraïne reizen om zelf te begrijpen wat er nu aan de hand was. Eenmaal aangekomen in Kiev leek alles rustig. In gesprek met mensen kon je duidelijk de angst en verwarring merken. Niemand had verwacht of gewild dat de protesten tot de huidige spanningen binnen en buiten het land zouden leiden. Ik ging geleidelijk richting meer zuidelijke gebieden. Ik kwam aan in Kirovograd. Hier hadden de 'revolutionairen' de

standbeelden van Kirov en Lenin verwijderd en het belangrijkste plein was niet langer van Kirov, maar van de 'helden van Maidan'. De vrienden en kennissen die ik hier sprak waren net als de mensen in Kiev angstig en in de war. 'Wie had last van het standbeeld van Kirov? Is het nu beter geworden sinds het weg is?', was de opmerking van een van mijn kennissen, een docent. Men was ook erg bevreesd voor de zogenaamde Rechtse Sector, een alliantie van alle nationalistische partijen in Oekraïne. Onder het mom van strijd tegen de corruptie worden door het hele land sekte-achtige bijeenkomsten gehouden waar jongeren en studenten geïndoctrineerd worden met nationalistische en patriottische ideeën. Zij worden vervolgens ingezet om zogenoemde vijanden van Oekraïne aan te pakken. Deze groep heeft ook in vele steden in West- en Centraal-Oekraïne standbeelden en herinneringen verwijderd aan het Sovjet-tijdperk en zelfs aan de gevallen van de Tweede Wereldoorlog.

Ik reis verder door naar het zuiden. Ik kom in Zaporozje Oblast. Hier is de stemming duidelijk anders. Men is zeer boos en voelt zich bedrogen. Ik spreek met een ondernemer die een goed lopend bedrijf heeft, dat allerlei onderdelen maakt voor landbouwmachines. 'Al onze export gaat naar

Rusland, wij zijn broederlijke naties, onze economieën zijn sterk met elkaar verbonden. Als ik had geweten dat die snotneuzen in Maidan dit teweeg zouden brengen, dan zou ik zelf daarheen zijn gegaan om tegen ze te strijden. Zij hebben ons land kapot gemaakt. Als iemand de tijd zou nemen om het Associatieverdrag te lezen, dan zouden zij zien dat het de doodsteek zal zijn voor de Oekraïense industrie en landbouw. Maar de meesten zijn onwetend, ze denken dat zodra wij bij het Westen horen, er goud zal regenen vanuit de hemel. Eigenlijk neem ik alles wat er in ons land gebeurt het Westen kwalijk. Zij maken loze beloftes en scheuren het land in tweeën.' Deze visie wordt duidelijk door de meerderheid van de mensen gedeeld. Velen zeggen dat, mocht de huidige regering de nationalistische koers voortzetten, zij zich dan graag zullen aansluiten bij Rusland. Ik merk ook dat in deze gebieden de standbeelden van Lenin nog overeind staan en zelfs worden beschermd door een kleine groep van oude vrouwen en mannen. Ik sprak met een goede kennis van mij, wiens zoon bij de veiligheidstroepen werkt. Hij stelde mij voor om zijn zoon te bezoeken. Wij gingen naar het ziekenhuis waar de 19-jarige Vasili lag te herstellen van een kogelwond in zijn linkerschouder. Hij vertelde mij dat hij die wond heeft opgelopen op het Maidanplein. Ik

vroeg aan hem of hij wat meer in detail kon vertellen wat er gebeurd was. Vasili antwoordde: 'Wij waren met dertig man, maar de demonstranten met zeker driehonderd. Wij hadden het bevel om onze posities vast te houden en mochten geen geweld gebruiken. Vier uur lang werden wij aangevallen met brandbommen, stokken, stenen en zelfs pistolen en geweren. Op een gegeven moment werd er bevel gegeven dat wij terug mochten schieten, waarna wij konden weggomen. Het viel mij wel op dat er onder de demonstranten een duidelijke tweedeling was. De groep vooraan was zeer professioneel en goed bewapend, terwijl de demonstranten erachter 'gewone' mensen leken te zijn. Het was ook interessant dat zodra wij via de radio te horen kregen dat wij terug mochten schieten de voorste groep van demonstranten snel weg rende. Het leek erop dat zij onze radiocommunicatie konden af luisteren.'

Ik trek verder naar de Krim. Zoals altijd zijn er controleposten bij binnenkomst (deze controleposten zijn er altijd al geweest sinds ik er kom). Maar de mannen bij de controleposten zijn wel groter in aantal. Onze auto mag vrij doorreizen, wij worden niet gecontroleerd. Ik kom aan in Simferopol. Een goede kennis van mij is hier docent aan de universiteit. Zij vertelt mij dat er in het dagelijks leven helemaal niets te merken is van de gebeurtenissen. Zij zegt: 'Ondanks dat ik mij als Oekraïense beschouw, zou ik liever bij Rusland horen dan bij het huidige Oekraïne. Mijn grootouders hebben niet voor niets tegen de Duitsers gevochten en om dan nu dit land aan de NAVO te geven...' Pro-Russisch sentiment is zeer sterk aanwezig. Je zult vrijwel niemand vinden op de Krim die tegenstander is van samenwerking met Rusland. Overal zie je Russische vlaggen en pro-Russische demonstraties. Alleen de Tataarse minderheid lijkt hier niet blij mee te zijn. Ik sprak met een van de Tataarse vertegenwoordigers. Ik vroeg hem hoe de Tataren de toekomst van de Krim zien. Hij vertelde mij: 'Wij willen dat Oekraïne en de Krim bij het Westen horen. Door het Westen is ons beloofd dat wij in zo'n geval een verregaande vorm van autonomie zullen krijgen.'

Bovendien, wanneer Oekraïne lid van de NAVO is, zullen Turkse militairen op de Krim gestationeerd worden en zullen onze Turkse broeders hier grote investeringen doen om de Krim te ontwikkelen.'

Ik nam de trein richting het Oosten van het land. Ik kwam aan in Donetsk. Ik krijg hier dezelfde indruk als op de Krim. De stad oogt kalm en normaal. Op het belangrijkste plein zijn de Russische vlaggen en pro-Russische demonstranten aanwezig. Iedereen die je spreekt is voorstander van aansluiting bij Rusland. De lokale taxi-chauffeur vertelde mij dat de Russische grens op minder dan anderhalf uur rijden is. 'Iedereen spreekt hier alleen maar Russisch, al onze industrie is gericht op export naar Rusland, iedereen heeft er familie. Wat heb ik gemeen met die Polen in het Westen die zich Oekraïner noemen? Moet ik voor de Amerikanen tegen mijn broeders gaan vechten?'

Ik trok verder naar de gebieden Kharkiv en Loegansk. Ook hier is de stemming zeer pro-Russisch. De bevolking wil graag een referendum om zich aan te sluiten bij Rusland. Een van de journalisten in Loegansk vertelde mij: 'Mensen hier herkennen het huidige Oekraïne niet meer. Er is simpelweg een staatsgreep gepleegd met hulp van het Westen. Zij willen ons nu verplichten om alleen maar

Oekraïens te spreken. Zij willen ons tegen Rusland opzetten. Alles wat nu wordt gedaan is in strijd met alle internationale regels. Wie heeft ooit meegemaakt dat een tijdelijke regering nieuwe wetten kan aannemen, nieuwe ministers, burgemeesters, gouverneurs, generaals en admiraals aanstelt en zelfs internationale verdragen ondertekent? Niemand heeft de huidige regering gekozen. Hoe kan het dat een paar duizend onruststokers een coup plegen en een regering aanstellen die namens 43 miljoen mensen besluiten moet nemen? Hoe kan het dat het Westen dit allemaal goedkeurt? Stelt u eens voor dat morgen de aanhang van Filip de Winter de regering van België omverwerpt, Vlaams als enige nationale taal invoert en allerlei nieuwe regels en wetten gaat aannemen. Wat zouden de Walloniërs hiervan vinden? Wat zou Europa hiervan vinden? Wat zou Frankrijk hiervan vinden?'

Ik trek nu richting het westen van het land. Vreemd genoeg komen wij een controlepost bij Poltava tegen als wij vanuit het oosten naar het westen gaan. Bij de controlepost staan de vlaggen van Oekraïne en Georgië. Een aantal gewapende mannen komt in de bus kijken, waarna wij verder mogen. De mensen in de centrale en noordwestelijke gebieden zijn angstig en in de war, maar wel hoopvol dat het nu beter zal gaan. In Khmelnytskyi spreek ik een lokale ondernemer. Hij zegt: 'Wat er nu ook gebeurt, het kan volgens mij niet slechter gaan dan voorheen. De corruptie was zo sterk en wijdverbreid dat het onmogelijk was om zaken te doen. Ik zal het ook niet erg vinden als wij onderdeel van de NAVO worden, want de Amerikanen betalen goed om hun basis in andere landen te plaatsen. Als wij eenmaal lid van de NAVO zijn, dan zal het ook niet lang duren voordat wij bij de EU horen.'

Ik trek door naar Lviv. De stemming hier is duidelijk anders. Men heeft het gevoel dat zij een grote overwinning hebben behaald. Een lokale journaliste vertelt mij: 'Maidan was een grote overwinning, maar dit was slechts het begin. Met hulp van Europa en Amerika zullen wij de Russen klein krijgen. Lviv was tot 1939 een Pools

land en het zal gauw weer verbonden zijn met Polen en Europa. Wij hebben niets gemeen met de Russen die ons decennialang hebben bezet. Het is een kwestie van tijd voordat wij lid worden van de NAVO en de EU.' Degenen die iets te maken hadden met de vorige regering hebben het hier zwaar. Ik sprak een familie waarvan een zoon bij de veiligheidstroepen hoorde van de regering. Hij is tijdens de demonstraties gewond geraakt en ligt momenteel in een ziekenhuis in Kiev. Echter, de burens hebben bedreigd dat als hij terugkomt, zij het recht in eigen hand zullen nemen en hem alsnog zullen doden. De familie ontvangt zelf ook vaak bedreigingen. De moeder van de jongen vertelde mij dat ze constant in angst leven.

CONCLUSIE

Tijdens mijn reis door Oekraïne is het mij meer dan ooit duidelijk geworden dat er grote binnenlandse tegenstellingen zijn. Tegenstellingen die door de huidige regering alleen maar worden vergroot. Ondanks het feit dat alle media de Oekraïense vlag tonen met de tekst 'één land' en reclames laten zien waarbij verschillende bekende en onbekende Oekraïners op tv mensen ervan proberen te overtuigen dat zij allemaal één land en één natie zijn, lijken de onderlinge verschillen te groot. De staatsmedia vertellen dagelijks over de slechte staat van het leger en hoe goed en noodzakelijk het is dat Oekraïne lid van de NAVO wordt. De financiële situatie is belabberd. In januari was de waarde van 1 euro ongeveer 10 Oekraïense grivnas, nu is dat 12,8 Oekraïense grivnas. Je kunt per dag niet meer dan 50 euro pinnen, omdat de regering vreest dat mensen allemaal snel hun geld van de bank zullen halen.

De protesten op het Maidanplein begonnen uit ongenoegen van Oekraïense burgers met de corruptie en met de economische situatie van het land. Echter, alles wijst erop dat externe krachten gebruik hebben gemaakt van dit ongenoegen om op een gewelddadige manier de macht in het land te grijpen en een aantal hervormingen door te voeren die met name gericht lijken te zijn op het voldoen aan de wensen van het Westen.

Foto: Archief Soeren Arzlanian

Soeren Arzlanian is postdoctoraal onderzoeker bij de afdeling Strategie en Organisatie aan de Vrije Universiteit. Zijn voornaamste gebieden van onderzoek zijn sociale netwerken, ondernemerschap en business-modellen. Hij studeerde eerder Bedrijfswetenschappen aan de Vrije Universiteit.

ARISTOTELES: DEMOCRATIE EN EIGENBELANG

Tekst Ronald van Raak Foto: Wikimedia commons CC

‘Van de monarchieën pleegt men diegene, die toeziet op het algemeen belang, “Koninklijk” te noemen, de heerschappij van de weinigen ... “aristocratie”, ... omdat de besten regeren; ... als ten slotte het volk van een staat het algemeen belang beheert, gebruikt men daarvoor de alle staatsvormen omvattende term “politeia” ... De “tirannie” is een monarchie tot nut van de monarch, de “oligarchie” behartigt de belangen van de rijken en de “democratie” de belangen van de armen, maar het welzijn van de gemeenschap dient geen van hen.’

Of iemand behoort tot een elite heeft weinig te maken met macht – en al helemaal niet met geld. Een elite is een groep mensen die verantwoordelijkheid neemt voor iets dat groter is dan henzelf. Politici moeten die titel verdienen door verantwoordelijkheid te nemen voor de samenleving. Veel bestuurders lijken vooral bezig met hun eigen carrière. Dat is geen politieke elite, maar een bestuurlijke klik. Hoge bonussen voor snelle winsten bevorderen dit klikgedrag.

Aristoteles zou je de klassieke filosoof bij uitstek kunnen noemen, zijn werk is door alle tijden bestudeerd. In de Griekse oudheid was hij een vooraanstaand leermeester, bijvoorbeeld van Alexander de Grote. Maar ook in de Middeleeuwen werd hij ‘De Filosoof’ genoemd. Ook in de moderne tijd bleef Aristoteles een grote autoriteit. De filosofie van Aristoteles is allesomvattend en gaat over fysica en metafysica, logica en retorica, maar ook over ethiek en politiek.

Het citaat aan het begin van dit artikel komt uit het boek *Politica*, waarin Aristoteles een onderscheid probeert te maken tussen goede en corrupte regeringsvormen. Een land kan worden bestuurd door één persoon

Aristoteles (rechts) met Plato (links), een detail uit de De school van Athene een fresco van Rafaël.

(een monarchie), of door de besten (een aristocratie). Over welke de voorkeur heeft spreekt Aristoteles zich niet uit, dat is volgens hem vooral afhankelijk van de omstandigheden en van de eigenschappen van een volk.

Van belang is vooral of de leiders het algemeen belang dienen. Als een bestuurlijke klik het eigenbelang voorop stelt, vervalt een monarchie in tirannie en verwordt een aristocratie tot oligarchie. Maar ook een ‘bestuur door allen’ verdraagt geen leidinggevenden die vooral hun eigen belangen nastreven. Aristoteles vreest evengoed het egoïsme van de ene leider, als het eigenbelang van alle burgers. Als iedereen vooral kijkt naar zichzelf kan een gemeenschap nooit functioneren.

Onze samenleving moeten we zoveel mogelijk zelf organiseren, dat mogen we nooit overlaten aan anderen. Toch is dat juist wat wij in onze democratie steeds meer doen: wij kiezen onze

politici en laten het bestuur grotendeels aan hen over. Daarmee hebben we voor een deel onze verantwoordelijkheid van ons afgeschoven. Bestuurders hebben die verantwoordelijkheid weer doorgeschoven, door steeds meer publieke zaken over te laten aan de markt.

In ons land lijken veel politici zelf dat ongemak te voelen. Dat verklaart de pogingen van bestuurders om ‘draagvlak’ te creëren en burgers te ‘betrekken’ bij het bestuur – waarvoor peperdure campagnes worden gevoerd. Dit soort pogingen zijn gedoemd te mislukken, ze bevestigen slechts het beeld van de burger die zich heeft afgekeerd van de politiek. En versterken de idee van de burger als consument op een politieke markt, die je moet verleiden om te ‘participeren’ en ‘mee te doen’.

Een bestuur kan volgens Aristoteles alleen functioneren als bestuurders het ‘redelijke midden’ weten te houden tussen hun eigen belangen en die van de gemeenschap. In ons land hebben steeds meer publieke managers dat publieke belang uit het oog verloren. Ik geloof niet dat dit per se slechte mensen zijn, maar wel de verkeerde mensen op de verkeerde plek. Bestuurders die zich vooral laten leiden door externe drijfveren, zoals cijfers en geld, en te weinig voeling hebben met het algemeen belang.

Het woord ‘elite’ komt van ‘eligere’, Latijn voor ‘uitkiezen’, ergens toe verkozen zijn. Dat geldt voor iedere burger, een leraar die zich inzet voor zijn school, een verpleegkundige die toeziet op goede zorg. Maar dat geldt in ieder geval voor bestuurders. Aristoteles zal best hebben begrepen dat politici hun eigenbelang nooit helemaal opzij kunnen zetten. Maar hij zou wel vreemd hebben opgekeken van een politiek waar door bonussen en marktwerking het eigenbelang van bestuurders volop wordt gestimuleerd.

'IN ONS STRAATJE' DE DRIE KONINGEN VAN EUROPA

Tekst: Ronald van Raak Foto: Corbis / Hollandse Hoogte

Op 22 mei kiezen Nederlanders onze leden in het Europees Parlement. Verschillende politieke partijen hebben daarnaast ook hun kandidaat voor het voorzitterschap van de Europese Commissie: het CDA steunt José Barroso, VVD en D66 zetten zich in voor Guy Verhofstadt en de PvdA strijdt voor Martin Schulz. Deze leiders van Europa tonen het gelijk aan van de SP. Het optreden van deze Brusselse baasjes laat precies zien waarom we de Europese Commissie moeten afschaffen.

DE EERLIJKE DWAAS JOSÉ BARROSO

José Barroso heeft de eerlijkheid van een dwaas. Als de Schotten een referendum willen houden over onafhankelijkheid dreigt de voorzitter van de Europese Commissie dit land uit de EU te zetten. Als een ander land in Europa een referendum wil organiseren over Europese regels geeft deze zelfverkleerde president van Europa ze een tik op de vingers. Ondertussen onderhandelt José Barroso met Barack Obama, de president van de Verenigde Staten, over een nieuw handelsverdrag. De financiële 'producten' die banken mogen aanbieden, de veiligheidsvoorschriften op uw werk. De bijwerkingen van medicijnen, de hoeveelheid chloor in een kip. Welke autogordel u moet dragen. Als het aan Barroso en de Europese Commissie ligt, zijn dat allemaal zaken waarover wij straks niets meer te zeggen hebben.

DE SCHAAMTELOZE EUROFIEL GUY VERHOFSTADT

De meeste voorstanders van de Europese Superstaat houden zich gedeisd, nu zoveel mensen zoveel kritiek hebben op deze EU. Dat geldt gelukkig niet voor Guy Verhofstadt, deze Eurofiel draait er nog altijd niet omheen. Europa moet één land worden, met één regering. Met Europese belastingen en Europese lonen. Een Europees leger en

Martin Schulz.

Europese sociale zekerheid. Politici die het hier niet mee eens zijn noemt hij in de Volkskrant 'een bende angsthazen'. Leiders van landen noemt hij zijn 'schoonmoeders'. Zij zijn voor hem 'een blok aan het been'. Een van die schoonmoeders is onze premier Mark Rutte. Dezelfde Rutte die Verhofstadt de ideale leider van Europa noemt. Een mening die onze premier deelt met Alexander Pechtold, de leider van D66, die samen met de VVD in één Europese fractie zit.

DE SEMI-DICTATOR MARTIN SCHULZ

Europarlementariërs beschuldigen hun voorzitter Martin Schulz van corruptie en vriendjespolitiek. Hij gebruikt EU-geld voor zijn persoonlijke campagne om EC-voorzitter te worden. Personeel uit zijn persoonlijke staf geeft hij hoge posten in de Europese bureaucratie, baantjes die hen 180.000 tot 200.000 euro per jaar opleveren. Kritiek op zijn functioneren wordt door Schulz niet op prijs gesteld, zo ondervond ook SP'er Dennis de Jong, toen de voorzitter van het Europees Parlement hem uit een commissie wilde houden die de lobbypraktijken in Europa moest onderzoeken. De Jong kan zich niet voorstellen dat deze man voorzitter wordt van de Europese Commissie:

'Weet de PvdA wel wat ze zegt als ze deze man voordraagt? Iemand die zo is losgezongen van de realiteit in Europa en iemand die lak heeft aan democratie? Nu is de Europese Commissie zelf natuurlijk sowieso al geen democratisch orgaan, maar om daar dan een semi-dictator voorzitter van te maken, dat is gewoon idioot.'

Ik hoop van harte dat deze drie koningen van Europa in de komende campagne voor de Europese verkiezingen volop aan het woord komen. Ik hoop dat de NOS, RTL en SBS hun democratische plicht doen en voor de verkiezingen van 22 mei avondvullende programma's maken met deze zelfverkleerde leiders van Europa. Dan zal Nederland snel overtuigd zijn dat dit niet kan – en ook niet hoeft. We hoeven geen ongekroonde koning van Europa – en ook geen Europese hofhouding. Het optreden van deze Eurofielen laat precies zien waarom we de Europese Commissie moeten afschaffen – evengoed als het grootste deel van de Europese bureaucratie. Landen in Europa kunnen veel beter samenwerken zonder bemoeienis van al die kleine Europese dictatortjes.

Het interview met Guy Verhofstadt in

de Volkskrant: <http://sp.nl/9zkxb3>

De beschuldigingen tegen Martin Schulz in

The Telegraph: <http://sp.nl/9zkxb4>